

UDK: 811.163.42:81'373.45:811.111
Prethodno znanstveno priopćenje
Prihvaćen za tisak: 14. prosinca 2010.

Irena Brdar
Pomorski fakultet Sveučilišta u Rijeci
brdar@pfri.hr

Engleske riječi u jeziku hrvatskih medija

Engleski je jezik lingua franca današnjice. Dok se jezici poput hrvatskoga svakodnevno bore s najezdom anglizama i engleskih riječi, mediji imaju veliku ulogu u promicanju takvoga jezika. Cilj je ovoga rada na građi od šezdeset tematski sličnih tekstova prikupljenih s raznih internetskih izvora ispitati postoji li razlika u broju i vrsti engleskih riječi između tekstova pisanih na hrvatskomu jeziku prema engleskomu izvorniku i tekstova izvorno pisanih na hrvatskomu jeziku. Pokazuje se da u tekstovima prema engleskomu predlošku ima neznatno više engleskih riječi uglavnom vezanih za britansku kulturu i glazbu, dok se velik dio engleskih riječi u tekstovima izvorno pisanim na hrvatskome jeziku može pripisati pomodnosti.

0. Uvod

Različite su se kulture oduvijek ispreplitale na običajnoj, vjerskoj, ali i lingvističkoj razini pa jezično posuđivanje nije nova pojava. Prateći povijesna zbivanja i okolnosti može se objasniti utjecaj jednoga jezika na drugi. Najosjetljiviji je pritom leksik. Primjerice, utjecaj talijanskoga venecijanskoga dijalekta može se vidjeti u riječima prisutnim na jugu Hrvatske: *poneštra*, *lancun*, *butiga*, *ćakula*, *borša*. Njemački je jezik tijekom 18. 19. i 20. stoljeća u naslijeđe hrvatskomu ostavio riječi poput *šleper*, *bremza*, *šteker* i druge. Na hrvatski su utjecali i mađarski jezik: *lopov*, *čipka*, *lopta*, *šogor*, turski jezik: *šećer*, *jastuk*, *bakar*, *bubreg*, *kavga*, ali i drugi, rjeđe spominjani jezici poput češkoga, ruskoga i francuskoga (Turk i Opašić 2008). Engleski je tijekom povijesti uvijek bio u dodiru s drugim jezicima, ali od sredine 20. stoljeća njegov je utjecaj postao vrlo jak. Danas je hrvatski jezik, kao

i mnogi drugi ‘mali’ jezici, pod velikim utjecajem engleskoga, koji “nezaustavljivo zadire u hrvatski javni, politički, znanstveni, gospodarski, kulturni, a nadasve u medijski prostor” (Opačić 2007b: 280). Jednim se dijelom ta pojava može pripisati osnovnoj potrebi jezičnoga posuđivanja: leksičkomu zadovoljavanju pojmovnih novosti (Drljača Margić 2009) uslijed razvoja suvremene tehnologije, koja često zatekne govornike hrvatskoga kao i drugih jezika relativno nespremna u nalaženju prikladnoga nazivlja, jednako tako i popularne glazbe. Razlog je tomu utjecaj američke i britanske kulture koje su tijekom povijesti, a čine to i danas, iznjedrile brojne glazbene zvijezde i pravce. Ne pronade li se na vrijeme hrvatska riječ koja bi zamijenila stranu, ta strana riječ postaje sve uvržeženija među govornicima.

Otpor prema spomenutoj praksi, koji se naziva jezični purizam, nastoji očuvati čistoću standardnoga jezika kao jednoga od simbola nacionalnoga identiteta jer “jezik nas određuje, po jeziku smo ono što jesmo” (Vrcić-Mataija, Grahovac-Pražić 2006: 178). Većina purističkih nastojanja tradicionalno je usmjerena upravo protiv posuđenica kao ishoda pasivnoga preuzimanja stranoga izraza koje “ne potiču stvaralaštvo u jeziku primaocu” (Drljača Margić 2009: 53). O purizmu se često govori s negativnim prizvukom — pripisuju mu se nedostatak tolerancije i isključivost, povezuje ga se s politikom i nacionalističkim nastojanjima. Ipak, takvomu stavu treba pristupiti s oprezom jer je purizam sastavni dio jezične kulture i uvelike ovisi o društvenim, kulturnim i lingvističkim okolnostima. Marija Turk i Maja Opačić (2008) spominju njegovu dvojnju prirodu: s jedne strane to su nastojanja da se u potpunosti zaustavi utjecaj drugih jezika na standard, dok se u nešto blažoj varijanti taj utjecaj pokušava umanjiti.

Vijeće za normu hrvatskoga standardnoga jezika potaknulo je pokretanje projekta *Izgradnja hrvatskog strukovnog nazivlja* pod pokroviteljstvom Nacionalne zaklade za znanost, visoko školstvo i tehnologijski razvoj Republike Hrvatske, u čijem se programu, među ostalim, navodi (Nacionalna zaklada 2010: 2): “Nebriga za stvaranje hrvatskoga nazivlja i nekritičko prihvaćanje tuđica i ostalih posuđenica (u današnje doba uglavnom anglizama) sustavno ugrožava opstojnost hrvatskoga jezika, a time i njegov međunarodni status.” Prenoseći zaključke Vijeća za normu hrvatskoga standardnoga jezika, Dijana Lipanović i Regina Ujdur (2008) pišu kako je za hrvatski jezik jednako neprihvatljiv dosljedan purizam kao i ravnodušnost prema pokušajima nalaženja izražajnih mogućnosti vlastitoga jezika. Većina će se poznavatelja ove problematike složiti da treba birati domaću riječ ako u jeziku postoji strana riječ, ali i njezin domaći parnjak. Nives Opačić (2007a) oprimjeruje takvo stajalište zagovarajući hrvatske nazive za *kompjutor* i *printer*, uz objašnjenje da riječi *računalo* i *pisač* možda ne će zaživjeti u razgovornom jeziku, ali da svakako trebaju biti zastupljenije u javnoj komunikaciji. Izbor, naravno, ovisi i o kontekstu jer, primjerice, *glazba*, *mirovina* i *redarstvenik* djeluju

mnogo svečanije i ozbiljnije negoli *muzika*, *penzija* i *policajac* (Lipanović, Ujdur 2008).

I anglizme i engleske riječi sve češće nalazimo u rječniku različitih znanosti i struka (više npr. Raos 2006), medijima, a posebice u razgovornom jeziku mladih (npr. Mihaljević 2003). Anglizmi su riječi podrijetkom iz engleskoga jezika koje se se bar donekle prilagodile hrvatskomu jeziku kao jeziku primaocu. Za razliku od njih, engleske se riječi koje također dolaze s engleskoga govornoga područja nisu prilagodile hrvatskomu jeziku i njegovim pravilima, npr. *make-up*, *boss*. Engleske riječi poput njih i spomenutih *lifestyle*, *event*, *shopping*, *wellness* nisu prošle ni prvi stupanj prilagodbe ili adaptacije kojim se stvara osnovni oblik anglizma. Postoji još jedna kategorija riječi iz engleskoga jezika koja dijeli obilježja prethodnih dviju: pseudoanglizmi, koje Rudolf Filipović (1990) naziva pseudoanglicizmima. Oni se sastoje od engleskoga dijela kojemu je dodan hrvatski afiks, najčešće sufiks poput *celebovi* za medijski poznate ili slavne osobe od engleske riječi *celebrity* [sr'lebriti], odnosno njezina razgovornoga oblika *celeb*. S takvim se riječima, kao i engleskim riječima, pojavljuju najrazličitije izgovorne inačice, od (pokušaja) izvornoga izgovora do izgovaranja slova, npr. /sileb/, /sleeb/, /seleb/, /celeb/ itd.

U posljednje su vrijeme sve učestalije engleske riječi, odnosno, riječi koje se pojavljuju u istome obliku u kojem su preuzete, katkad s hrvatskim afiksima ili nastavcima. Dakle, na hrvatski *lifestyle* danas uvelike utječe engleski jezik, a s njime američka i britanska kultura. Prati se što rade njihovi *celebrityi*, što se događa u svijetu *showbusinessa*, na kakve se sve *evente* ide — te općenito — što je današnji *must have*. Najviše se može saznati kad se gleda *Red Carpet* ili čita *Story*. A da bi to sve prokomentirali, mladi idu na *facebook*, pišu po *wallu* i šalju poruke u *inbox*. Ovakav je jezik hrvatska svakodnevnica, na televiziji, novinama, na globalnoj mreži, ali i na raznoraznim *shopping mallovima* koji nude *shopping*, *fun & leisure*, novinskim oglasima koji traže *sales representatives*, *last minute* aranžmane, primijerice za *wellness & spa* centre. Ipak, ne može se reći da ljudi nisu svjesni utjecaja engleskoga jezika na svakodnevnu komunikaciju. U novije se vrijeme dosta piše o tome. To je, izgleda, postalo *in*. Drastični primjer takva utjecaja uočila je 2006. Nives Opačić (2007a) na Zagrebačkomu velesajmu saznajući da je riječ *loring* u nazivu VINOVITA TURIZAM LORING tvorena od riječi *lov* i *ribolov* na koje je nadodan nastavak *-ing* iz želje da podsjeća na engleski jezik.

U mnogim se slučajevima očito namjerno upotrebljavaju upravo takvi izrazi, a nakon njih često slijedi dodatno pojašnjenje na hrvatskome jeziku. U moru takvih pojava Nives Opačić (2007a: 26), među ostalim, navodi primjer iz Jutarnjega lista: "... brzo rješavanje onih pitanja koja će se postaviti kao 'benchmarks' (dodatni uvjeti)", uz primjedbu: "Kako se vidi,

hrvatski je dobar izvornim govornicima kao drugi jezik, za objašnjenje.” Takav jezik autorica naziva “hrvatskim u zagradama”. Mediji, očito, imaju veliku ulogu u uvozu i širenju engleskih riječi. No, odakle tolika potreba medija za engleskim riječima? Postoji li povezanost između vijesti koje objavljuju naši i strani mediji, kao što se to misli: “Naravno da je onda i ‘korisnicima’ (‘konzumentima’) tih usluga najkomotnije da ono što nađu na globalnoj mreži preuzmu u istom obliku u kojem podatak ili informaciju nađu, pa da ih tako i prenose . . .” (Opačić 2007a: 23).

0.1. Svrha rada

U ovome će se radu usporediti engleske riječi tekstova slične tematike izvorno pisanih na hrvatskome i tekstovi iz predloška na engleskome kako bi se provjerilo koliko su hrvatski tekstovi pod jezičnim utjecajem engleskih, posebno u estradi. Želi se ispitati postoji li razlika u broju i vrsti engleskih riječi između tekstova koji prate razvod engleskoga estradnoga bračnoga para i tekstova izvorno pisanih na hrvatskome jeziku koji prate razvod hrvatskoga estradnoga bračnoga para, uključujući i mješovite izraze poput *mallova*. Pretpostavka je da će građa na temelju engleskoga predloška imati više engleskih riječi koje bi mogle biti ishod prijevoda i izravne veze s engleskim predloškom.

0.2. Građa

Prvu skupinu čine tekstovi tematski vezani uz razvod Paula McCartneya i Heather Mills (okončan početkom 2008), čiji sadržaj je preuzet iz stranih medija, dakle građa na temelju stranoga predloška (građa 1). Drugu skupinu čine tekstovi slične tematike koja je bila aktualna u Hrvatskoj u približno isto vrijeme — o razvodu Josipa Radeljaka i Vlatke Pokos (okončan krajem 2007), dakle izvorni hrvatski tekstovi (građa 2). Tekstovi su prikupljeni s ukupno 16 internetskih izvora, navedeni su u (1).

(1)	— www.radiodalmacija.hr	— www.ezadar.hr
	— www.dnevnik.hr	— www.nacional.hr
	— www.24sata.hr	— www.business.hr
	— www.index.hr	— www.globus.com
	— www.javno.hr	— www.gloria.com
	— www.net.hr	— www.totalportal.hr
	— www.jutarnji.hr	— www.vjesnik.hr
	— www.r-1.hr	— www.bosna.odisej.hr

Tekstovi su slične tematike i pisani u približno isto vrijeme, a odabrani su zato što se željelo izbjeći da različita tema ili vremenski odmak utječu na jezik. Podaci o građi prikazani su u tablici 1. Kao što se vidi, izvorna je građa dulja, više od dvostruko (2,17 puta), iako je prijevodnih tekstova (u nastavku teksta zvat će se preuzeta građa) čak neznatno više (0,07). Stoga je i prosječan broj pojava još veći (2,32 puta).

Građa	Br. tekstova	Ukupno pojava	Prosj. br. pojava
preuzeta građa	31	5 304	171
izvorna građa	29	11 522	397

Tablica 1. Podatci o građi

0.3. Metoda rada

U radu se najprije provjerilo očituje li se u preuzetoj građi jezična veza s engleskim predloškom u obilježjima loših prijevoda (prema Hudeček, Mihaljević 2005), za razliku od izvorne građe. Kako bi se provjerila pretpostavka da će preuzeta građa imati više engleskih riječi, iz obje su se građe izdvojile i raščlanile engleske riječi. Željelo se utvrditi postoje li razlike između onih koje se pojavljuju u preuzetoj građi i onih iz izvorne građe. Za usporedbu su navedeni i anglizmi i domaće riječi u istome značenju ili pak druge domaće riječi bliskoga značenja da se ne bi stvorio dojam kako se bilo anglizmi, bilo domaće riječi ne rabe.

1. Engleska obilježja prevedenih tekstova

S obzirom na ulogu engleskoga jezika u današnjemu društvu, veliki je broj tekstova koji se prevode upravo s engleskoga jezika. Pred navalom vijesti iz cijeloga svijeta mnogi su novinari postali *ad hoc* prevoditelji pa se u njihovim tekstovima pojavljuje veliki broj prijevodnih pogrješaka. Iscrpnom analizom tekstova koje su dobile na lekturu Lana Hudeček i Milica Mihaljević (2005) zaključuju da takve pogrješke zahvaćaju gotovo sve jezične razine — pravopis, oblike, tvorbu, sintaksu, leksik i semantiku. Tako se, primjerice, često preuzima englesko pravilo o pisanju velikoga slova i zareza, rabi se posvojna zamjenica na mjestima na kojima treba upotrijebiti povratno-posvojnu, a besprijedložni instrumental dolazi s prijedlogom. Autorice daju neke primjere lošega prijevoda s engleskoga na hrvatski jezik, navedeni su u (2), (3) i (4), u kojima se najprije navodi izvornik, u drugomu retku loš prijevod, a u trećemu lektoriran prijevod.

- (2) i. You turned down both my sexual advances.
ii. Odbila si moje seksualne prednosti.
iii. Odbila si oba moja pokušaja upucavanja.

- (3) i. He blew away the competition.
ii. Digao je u zrak natjecanje.
iii. Razbio je konkurenciju.
- (4) i. I think we just crashed a party.
ii. Mislim da smo upravo upropastili zabavu.
iii. Mislim da smo upravo uletjeli na zabavu nepozvani.

Prilikom analize prevedenih tekstova u preuzetoj građi prikupljenoj za ovaj rad uočen je utjecaj engleskoga jezika na različitim jezičnim razinama, najviše u uporabi pasiva, glagolskih priloga, zamjenica te pojavi doslovnoga prijevoda, lažnih prijatelja i anglizama. No, to nije tema ovoga rada pa će navedene pojave biti tek uzgred spomenute kao primjeri koji potvrđuju stavove navedenih dviju autorica.

Pasiv — Oduvijek se smatralo, a u normativnim priručnicima i propisivalo, kako je aktivna rečenica “prirodnija” za hrvatski jezik, što se uglavnom odnosilo na prototipni (perifrastični) pasiv. Naime, u hrvatskome jeziku dosta se raspravljalo oko toga što je uopće pasiv, npr. Ham (1990,1999), Kučanda (1992), Belaj (2004), posebno o tome je li pasiv veza ličnoga glagolskoga oblika i čestice *se*. Nema dvojbe da je prvi doista pasiv, no potonji je oblik specifičan po tome što je strukturom vrlo sličan onomu što hrvatski gramatičari (Katičić 1991, Barić i sur. 1997) nazivaju obezličanjem.

Uvriježeno je mišljenje da je perifastični pasiv češći u engleskome nego u hrvatskome jeziku. Kao primjer mogu se navesti neke pasivne konstrukcije u preuzetoj građi prikupljenoj za ovaj rad (građa 1) koje su preslikane iz izvorno engleskoga teksta, kao u (5.i) i (5.ii). U hrvatskom jeziku prirodnije bi bilo reći kao u (6.i) ili upotrijebiti aktivni oblik kao u (6.ii).

- (5) i. gurnuta sam do ruba
ii. dovedena sam do samoga ruba
- (6) i. na rubu sam
ii. doveli su me do ruba / novinari su me doveli do ruba

Glagolskih priloga — U dvije istraživane vrste građe primjetne su razlike u uporabi glagolskoga priloga prošloga i sadašnjega. Tako se u tekstovima na temelju engleskoga predloška (građa 1) pojavljuju primjeri kao u (7.i), (7.iii) i (7.v), u kojima je uporaba glagolskih priloga tipična za engleski jezik, a njihova pojava u tekstovima na hrvatskome izravno upućuje na povezanost s

engleskim predloškom. U izvornim hrvatskim tekstovima (građa 2) u sličnim su kontekstima za izražavanje dviju neposrednih radnja umjesto glagola i glagolskih priloga česte sastavne rečenice s glagolima povezanim veznikom kao u (7.ii), (7.iv) i (7.vi).

(7)	i. rekla je <i>poručujući</i>	ii. izjavio je <i>i naglasio</i>
	iii. požalila se <i>dodajući</i>	iv. predstavio se <i>i zaprijetio</i>
	v. optužila je <i>rekavši</i>	vi. kazala je <i>te dodala</i>

Osobne zamjenice — Engleski jezik ne dopušta izostavljanje zamjenica pa je rečenica u (8.i) istovjetna s engleskim. Hrvatski jezik, s druge strane, ima druge mehanizme, poput konjugacije i sintakse, zbog kojih zamjenice nisu uvijek potrebne, bez njih se može razumjeti o komu je riječ, kao u (8.ii). U nekim je slučajevima u hrvatskomu izostavljanje upravo nužno, kao u sastavnoj rečenici u (8.iii). Zadržavanje zamjenica na mjestima gdje bi njihovo izostavljanje bilo više u skladu s hrvatskim jezikom navodi na zaključak da su takve strukture u preuzetoj građi rezultat prevođenja, odnosno prijenos stranoga modela.

- (8)
- i. Paul smatra da je život male Beae u opasnosti i da *ona* mora biti sa svojim tatom.
 - ii. Paul smatra da je život male Beae u opasnosti i da mora biti sa svojim tatom.
 - iii. Heather je nazvala Paula i rekla da *ona* nema što izgubiti ako sve iznese u javnost. Ali ona ne misli na dijete.

Lažni prijatelji — Pogriješke u prevođenju ogledaju se u ne prepoznavanju lažnih prijatelja. Zbog njihove sličnosti, često i na više razina, ta se sličnost generalizira i dovodi u vezu i na onim razinama na kojima je nema (Antunović 1996). Problematika lažnih prijatelja posebno je uočljiva kod neiskusnih prevoditelja. Tako su u preuzetoj građi prevoditelji englesku riječ *track* preveli kao *traka*, umjesto kao *pjesma*. Ni prijevod riječi *document* hrvatskom riječi *dokument* nije bio (uvijek) posve prihvatljiv jer u engleskome jeziku ta riječ ima šire značenje nego u hrvatskome.

Doslovan prijevod — Ako se izrazi tipični za engleski jezik doslovno prevedu na hrvatski, to katkad može rezultirati neobičnim stilom, a katkad lažnim prijateljima, odnosno drugim značenjem. Izrazi kao u (9) tipični su za engleski jezik i u velikomu se broju nalaze u preuzetoj građi. U tim slučajevima ne dolazi do pogrješnoga značenja, već rečenice samo zvuče više ili manje neprirodno. Preuzimanje i doslovno prevođenje izvornih frazema i izraza na koncu je dovelo do neobičnosti stila. Prikladni su hrvatski prijevodi stavljeni s lijeve strane.

- (9) i. razvod se vuče — razvod se razvlači;
razvod traje
ii. apsolutno odlučan — posve odlučan
iii. objaviti rastavu — reći da se rastaje;
obznaniti da se rastaje
iv. začepljena su mi usta — ne želim o tome govoriti;
ne ću ništa reći

2. Riječi iz engleskoga jezika u hrvatskim tekstovima

U obje građe pojavio se određeni broj riječi iz engleskoga jezika koje nisu uvrštene u dalju analizu. Jedna je naziv grupe *The Beatles*, koji se pojavio i u djelomično prilagođenome obliku, dakle kao pseudoanglizam — *Beatlesi* (5). No, kako se ime grupe ne prevodi, a oblik je prilagođen, taj podatak ne će biti uzet u obzir u daljoj analizi.

U ostalim je slučajevima riječ o imenima različitih časopisa i portala, navedenih kao izvor informacija. Ti su časopisi, naravno, na engleskome jeziku i u hrvatskomu se ne prevode. Stoga njihova pojavnost niti njihov broj nisu pokazatelj stanja u jeziku. Jedino su važni kao potkrjepa pretpostavci da su vijesti preuzete iz stranih medija. Ukupno ih je sedam s jedanaest pojavnica, navedeni su u tablici 2. Udio im je 0,21 u cjelokupnoj građi.

Naziv časopisa i portala	broj pojava
Daily Mail	3
Daily Mirror	2
The Sun	2
Daily Star	1
Gigwise	1
Mirror	1
Mail on Sunday	1
Ukupno	11

Tablica 2: Nazivi časopisa i portala u preuzetoj građi

U izvornoj hrvatskoj građi pojavljuju se također različiti engleski nazivi raznih domaćih časopisa, portala i televizijskih emisija koje se spominju u tekstovima. Ukupno ih je pet s devetnaest pojava: *Story* i *Extra* pojavili su se po šest puta, *Red Carpet* četiri puta, *Index* dva i *Big Brother* tek jednom. No kako su izvorni tekstovi (građa 2) više od dvostruko veći, udio je časopisa s engleskim naslovom u njima nešto manji: 0.17 nego u građi 1.

U tim se tekstovima spominju i drugi časopisi, portali i televizijske emisije, njih osam: *Jutarnji list* koji se spominje šest puta, *Večernji list* i *24sata* po pet puta, te *Tema dana*, *Javno*, *Dnevnik*, *Globus* i *Otvoreno* od kojih

se svaki pojavio tek jednom (Tablica 3). Dakle, više je naziva s hrvatskim riječima nego engleskima: 61,54% prema 38,46%. Međutim, ako se pogleda učestalost, pokazuje se jači utjecaj engleskoga jezika, za desetak posto: od ukupno 40 pojava u kojima se navodi neki medij kao izvor informacija hrvatske su riječi samo u 52,5% slučajeva, a engleske u 47,5%.

Naziv na englesko- me jeziku	Pojavnica	Naziv na hrvat- skome jeziku	Pojavnica
Story	6	Jutarnji list	6
Extra	6	Večernji list	5
Red Carpet	4	24sata	5
Index	2	Tema dana	1
Big Brother	1	Javno	1
		Dnevnik	1
		Globus	1
		Otvoreno	1
Ukupno	19		21

Tablica 3. Nazivi časopisa, portala i emisija na engleskome i hrvatskome jeziku

2.1. Prva skupina tekstova — preuzeta građa

Rezultati pokazuju da se u preuzetoj građi pojavljuje šest različitih engleskih riječi, odnosno natuknica, i to ukupno 22 puta: 13 pojava ima natuknica *beatle*, 8 pojava natuknica *sir*, a ostale natuknice imaju samo po jednu pojavu: *rocker*, *rock*, *pub* i *showbusiness*, što čini 0,47% od ukupnoga broja riječi (Tablica 4).

Engleska riječ	Pojavnica	Anglizam ili druga hrvatska riječ	Pojavnica
beatle	13	bitl	1
sir	8	-	-
showbusiness	1	šoubiznis	1
rocker	1	glazbenik roker	1 -
rock	1	rok	-
pub	1	-	-
Ukupno	25		3

Tablica 4: Engleske riječi prema anglicizmima ili riječima u približnom značenju u preuzetoj građi

Beatle i *bitl* — Najčešća je engleska riječ u izvornoj građi *beatle* jer se odnosi na glavnoga protagonista, zanimljivoga javnosti po svojoj pripadnosti slavnoj skupini. Reći *član grupe The Beatles* puno je duže te je vjerojatno ekonomičnost, pored izravne veze s engleskim tekstom, jedan od razloga

zbog čega je u najvećemu broju slučajeva preuzet izvorni oblik. Ona se pojavila 13 puta u značenju *član grupe The Beatles*, a u jednom se slučaju pojavljuje u prilagođenom obliku — *bitl*, kao u (10).

- (10) Mills je navodno otkrila prijateljici da se priprema iskoristiti snimku ako bivši bitl ne prizna odgovornost za propast njihovog braka.

Sir — Titula *sir* pojavila se ukupno osam puta. Ta je titula karakteristična za britansku kulturu i ne postoji domaća riječ koja bi mogla poslužiti kao značenjski ekvivalent, što znači da je egzonim.

Showbusiness i šoubiznis — U izvornome obliku pojavljuje se i riječ *showbusiness*, ali se uz nju nalazi i njezin prilagođeni oblik — *šoubiznis*. Obje se pojavljuju samo jednom.

Rocker i rock — Paul McCartney naziva se i *rockerom*. No, položaj te riječi još je nejasan u hrvatskim rječnicima pa ju navode i u izvornome i u prilagođenome obliku *roker* (Bujas 1999; Anić 2000; Anić i sur. 2004). Očito postoje dvojbe oko toga treba li ju smatrati posuđenicom ili tuđicom. Isto se odnosi i na riječ *rock*, koja se pojavljuje i kao *rok*. Valja spomenuti i da se u tekstovima uopće ne spominju prilagođeni oblici tih riječi.

Pub — Riječ *pub*, skraćeno za *public house*. Obično se prevodi kao točionica, gostionica ili krčma. U Velikoj Britaniji ima vrlo važnu ulogu u društvu, i povijesno i u današnje vrijeme kada se ljudi poslije posla ili vikendom odlaze opustiti uz pivo. Iako i kod nas postoje točionice, gostionice ili krčme, britanski *pub* karakterističan je za britansku kulturu. To može biti razlog zbog kojega ju je autor ili prevoditelj ostavio u izvornome obliku (kao što je i to mogući razlog da i u Hrvatskoj postoje mjesta koja u nazivu nose *pub*, npr. riječki *River Pub*). Pitanje je izgovaraju li ga svi [pab] ili neki [pub].

S obzirom da su tekstovi u preuzetoj građi preuzeti iz stranih medija (dokaz su i navodi raznoraznih portala i časopisa), očekivan je veći broj engleskih riječi. Od svega šest engleskih riječi najčešća se (*beatle*) odnosi na glavnoga protagonista i njegovu pripadnost poznatoj glazbenoj skupini. Slično je s kulturološki obojenom riječi *pub*. Preostale su riječi usko povezane uz život protagonista, a odnose se na glazbenu scenu (*rock*, *rocker*, *showbusiness*), u kojoj i inače često vladaju riječi iz engleskoga jezika.

2.2. Druga skupina tekstova — izvorna građa

U izvornoj građi pojavljuje se ukupno sedam različitih riječi i izraza iz engleskoga jezika. Od toga je šest engleskih riječi, a jedan je pseudoanglizam:

babysitterica s tri pojavice. Najčšeća je SMS ukupno s 15 pojavnica (13 puta kao SMS *poruka* te 2 puta kao SMS). Pojavljuje se riječ *poruka* domaća inačica za SMS *poruku* i SMS. Ostale su riječi *shopping* sa četiri, *make-up* s dvije, a *jet-set*, *web* i *no comment* s jednom. Zajedno je, dakle, 27 takvih pojavnica odnosno 0,23% od ukupnoga broja riječi (Tablica 5).

Engl. riječ ili izraz	Pojavnica	Anglizam ili druge hrvatske riječi	Pojavnica
SMS (<i>poruka</i>)	13	* <i>poruka</i>	26
SMS	2		
<i>shopping</i>	4	šopingholičar(ka)	3
		kupovati	1
		kupiti	1
		kupnja	1
<i>babysitterica</i>	3	domaćica	10
		kućna pomoćnica	7
		spremačica	1
		služavka	1
<i>make-up</i>	2	šminka	-
<i>jet-set</i>	1	estradne osobe	-
<i>no comment</i>	1	-	-
<i>web</i>	1	-	-
Ukupno	27		51

Tablica 5: Engleske riječi i njihovi domaći ili prilagođeni oblici u izvornoj građi

SMS i *poruka* — U ovoj je grupi broj engleskih riječi u odnosu na ukupan broj riječi manji nego u preuzetoj građi. Najbrojniji je akronim “SMS” (*Short Message Service*), najčešće uz riječ *poruka*. *Poruku* možemo naći i zasebno kao u primjerima u (11), i to u čak 26 slučajeva.

- (11) i. Osim Radeljaka Vlatka će tužiti prijateljicu, dr. Niku Kalogjeru, koja je Radeljaku dala mobitel s porukama.
 ii. Radeljak je saznao kako Nika zna za nevjeru njegove supruge te ju je ucjenom natjerao da mu ustupi Vlatkine poruke.

To upućuje na činjenicu da spomenuti akronim nije od presudne važnosti za razumijevanje teksta, ali se ipak pojavljuje, i to u nemalome broju, što je često u kontekstu naprednih tehnologija (Opačić 2007a, Mihaljević 200). Slično je i s riječi *web* (“*web stranica*”).

Shopping i šopingholičar(ka) — *Shopping* se pojavio četiri puta, dok *šopinga* uopće nema. No zato se dva puta pojavljuje pseudoanglizam *šopingholičar/ka*. Domaća riječ *kupnja* pojavljuje se samo jednom. Pored *kupnje* pojavljuju se još i glagoli *kupovati* (2) i *kupiti* (1). Može se primijetiti i da

se *shopping* te *šoppingholičar(ka)* pojavljuje u negativno obilježenu kontekstu kao u (12).

- (12) i. terapija shoppingom
ii. ... koja je zapravo prešla u pravu ovisnost na način da je postala šoppingholičarka.

Babysitterica — U engleskomu jeziku postoje riječi *babysitter* i *nanny*, pri čemu prvo podrazumijeva studentice koje džeparac povremeno zarađuju čuvajući djecu, dok drugo podrazumijeva iskusnije žene koje su taj posao odabrale kao svoj životni poziv te je time i njihova uloga u djetetovu životu važnija.

Domaća riječ *dadilja* kraća je od riječi *babysitterica*, pa time i ekonomičnija, što nije nevažno u medijskim izvještajima. *Babysitterica* je pseudoanglizam. Izbor natuknice *babysitterica* (3) umjesto *dadilja* vjerojatno je uzrokovan željom da se umanjí uloga protagonistice u djetetovu životu, što se pokazuje u (13). Riječju *babysitterica* želi se umanjiti uloga koju je protagonistica imala u životu djeteta kojemu je bila pomajka.

- (13) (...) samo kao njezinu dobru babysittericu bez ikakvih prava.

Umjesto *dadilje* pojavljuju se sljedeći izrazi u sličnomu značenju: *domaćica* (10 pojavnica), *kućna pomoćnica* (7), *spremačica* (2) te *služavka* (1). No treba naglasiti razlike u značenju između spomenutih pojmova jer *domaćica*, *kućna pomoćnica*, *spremačica* i *služavka* podrazumijevaju pomoć u kućanstvu gdje briga oko djeteta nije nužna.

Za izbor riječi *shopping* i *babysitterica* obrazloženje se može potražiti u kontekstu — prva se (uz anglizme *šoppingholičar* i *šoppingholičarka*) pojavljuje u negativno obilježenu kontekstu u kojem se želi naglasiti kako osoba nema kontrolu nad svojim porivom za prekomjernim kupovanjem (*terapija shoppingom*).

Make-up — Polusloženica *make-up* pojavljuju se jednom, a udomaćena *šminka* ni jedanput. Može se pripisati pomodnosti.

Jet-set — Engleska riječ *jet set* u tekstu se pojavljuje samo jednom, i to napisana kao polusloženica. U hrvatskomu se društvu može pripisati pomodnosti jer su se mogle rabiti riječi i izrazi *javne osobe*, *poznate osobe*, *estradne osobe* i slično.

No comment — Dvočlani izrazi *no comment* pojavljuju se jednom, a hrvatski se izraz uopće ne spominje. I to se može pripisati pomodnosti.

3. Rasprava

U ovome je radu djelomično potvrđena pretpostavka da će tekstovi preuzeti iz stranih medija, odnosno tekstovi koji se oslanjaju na strane predloške, prednjačiti po broju engleskih riječi, uključujući i pseudoanglizme. Engleske riječi kao pojavnice u preuzetoj građi čine 0,47% od ukupnoga broja pojavnica, dok je u izvornoj građi taj postotak manji: 0,23%.

Učestalost engleskih riječi u preuzetoj građi u najvećoj mjeri ovisi o *beatleu*, koji se pojavljuje čak 13 puta. Ta se riječ pojavljuje u značenju “član grupe The Beatles”, odnosno, pojašnjava ili ističe ono po čemu je Paul McCartney zanimljiv široj javnosti. Kao i *rocker*, u nekim slučajevima zamijenjuje vlastito ime, kako bi se izbjeglo ponavljanje. U izvornoj građi umjesto nje se pojavljuju *poduzetnik*, *pjevačica* i druge.

Valja napomenuti da se u izvornoj građi pojavljuju i nazivi raznoraznih medija koji nose engleske nazive. Iako njihovu pojavu treba promatrati zasebno jer oni ne predstavljaju autorov izbor riječi, već nužni izvor obavijesti, očito je da su mediji koji se najčešće spominju najintenzivnije pratili sve vezano za temu hrvatskoga estradnoga razvoda. Takve i slične teme povezuju se s medijskim žutilom, zanimljivim najširoj publici, pa je onda logično i da se takvi časopisi predstavljaju kako bi tu istu publiku privukli. Sama činjenica da od ukupno 40 pojavnica u kojima se navodi neki medij samo 52,5% nosi domaći naziv već pokazuje odnos hrvatskih medija prema vlastitom jeziku. Kad bi se engleskim riječima pridružile pojavnice naziva časopisa, portala i emisija, postotak bi bio 0,68 za preuzetu građu i 0,40 za izvornu građu, što znači da bi se razlika između građe na temelju engleskoga predloška i izvornoga hrvatskoga teksta smanjila za desetak posto.

Analiza engleskih riječi u preuzetoj građi pokazuje da su sve ili usko vezane za britansku kulturu (*pub*), ili za svijet glazbe (*rock*, *rocker*, *showbusiness*) u kojemu i inače prevladavaju engleske riječi i anglizmi. U hrvatskome jeziku ne postoje riječi koje bi zamijenile riječi *rocker* i *rock* pa ostaje pitanje treba li ih rabiti u izvornomu ili prilagođenomu obliku. Slično je i s *pubom*. Gostionica ili točionica postoje u našoj kulturi i sa sobom nose određene konotacije. Isto tako, većina je ljudi upoznata s britanskim *pubom*. Izjednačavanjem tih dvaju pojmova moglo bi se ugrubo ocrtati o čemu je riječ. Pitanje je samo je li autor, odnosno prevoditelj, toga bio svjestan pa je zato preuzeo izvorni oblik ili mu je jednostavnije bilo prenijeti oblik iz izvornoga teksta. Upravo zbog činjenice da većina engleskih riječi koje se pojavljuju u preuzetoj građi ili imaju nejasan status u hrvatskim rječnicima, ili su usko povezane uz ime grupe ili glazbu, može se zaključiti da je pretpostavka o većemu broju engleskih riječi u preuzetoj građi samo djelomično potvrđena.

U izvornoj građi najčešće se pojavljuje akronim SMS (uglavnom uz riječ *poruka*), i to čak 13 puta, iako u dvostruko većemu broju možemo naći samu *poruku*. To pokazuje da je zapravo sam akronim suvišan za razumijevanje teksta. Uporaba spomenutoga akronima može se povezati s pojavom riječi *web* jer i jednu i drugu možemo smjestiti u kontekst moderne tehnologije. Ostale se riječi pojavljuju u znatno manjemu broju. Za izbor riječi *shopping* i *babysitterica* obrazloženje se može potražiti u kontekstu — prva se pojavljuje u negativno obilježenu kontekstu, dok se drugom želi umanjiti uloga koju je protagonistica imala u životu djeteta kojemu je bila pomajka. Preostale engleske riječi iz izvorne građe: *make-up*, *jet-set* i *no comment* očito su rezultat pomodnosti i želje da se približi holivudskim pričama o slavnima. Sama činjenica da se u građi prema engleskomu predlošku ne nalaze takvi i slični razlozi za uporabu engleskih riječi još je jedna potvrda zaključku da je preuzeta građa izbirljivija u navođenju riječi iz engleskoga.

4. Zaključak

Pretpostavka da će grupa tekstova preuzetih iz stranih medija imati više engleskih riječi kao rezultat prijevoda potvrđena je što se tiče broja engleskih riječi, njih je otprilike za polovicu više nego u izvornoj hrvatskoj građi slične tematike. Međutim, analiza tih riječi pokazuje i da se razlozi za posezanjem za stranim riječima razlikuju: dok su engleske riječi u prvoj grupi vezane za britansku kulturu i glazbu, u drugoj grupi one ili nose negativnu konotaciju, ili su rezultat pomodnosti. Ovi podaci u određenoj mjeri relativiziraju zaključak kako je pretpostavka potvrđena — uzme li se u obzir da izbor riječi ovisi o autoru, isto tako treba uzeti u obzir i autorovu motiviranost za taj izbor. Kako je ovaj rad temeljen na relativno malomu korpusu i ograničen temom, rezultati se ne mogu poopćiti. Da bi to bilo moguće, trebalo bi uključiti i tekstove drugih tema. Bilo bi zanimljivo vidjeti bi li dalje istraživanje potvrdilo ove rezultate. Kako je istraživanje pokazalo da se utjecaj engleskoga jezika u građi prema engleskomu predlošku osim odabira pojedinačnih ili dvočlanih leksema pokazuje i na drugim semantičkim obilježjima, ali i na sintaktičkima, bilo bi zanimljivo uključiti i te udjele.

5. Literatura

- Anić, V. (2000) *Rječnik hrvatskoga jezika* (3. izdanje), Zagreb: Novi Liber.
Anić, V. et al (2004) *Hrvatski enciklopedijski rječnik*, Zagreb: Novi Liber.
Antunović, G. (1996) Anglicizmi i prevođenje: bez *konzultinga* nema *happy end*, *Suvremena lingvistika* 41/42, 1–9.
Barić, E. et al (1997) *Hrvatska gramatika*, Zagreb: Školska knjiga.
Belaj, B. (2004) *Pasivna rečenica*, Osijek: Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku.

- Belaj, B. (2004) Pasivna rečenica u kontekstu gramatike i pragmatike, u Sesar, D., Vidović-Bolt, I. (ur.) *Drugi hrvatski slavistički kongres*, Osijek, 325–332.
- Bujas, Ž. (1999) *Veliki englesko-hrvatski rječnik*, Zagreb: Nakladni zavod Globus.
- Drljača Margić, B. (2009) Latentno posuđivanje u hrvatskome i drugim jezicima — posljedice i otpori, *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 35, 53–71.
- Filipović, R. (1990) *Anglicisms in Croatian or Serbian: Origin — Development — Meaning*, Zagreb: JAZU — Školska knjiga.
- Fink, Ž. (1992) Rudolf Filipović, Anglicizmi u hrvatskom ili srpskom jeziku, Zagreb, 1990, *Suvremena lingvistika*, 77–82.
- Ham, S. (1990) Pasiv i norma, *Jezik*, 37/3.
- Ham, S. (1999) Neosobne rečenice s predikatom tvorenim glagolskim pridjevom trpnim, *Jezikoslovlje*, god. II/ –3.
- Hudeček, L., Mihaljević, M. (2005) Nacrt za višerazinsku kontrastivnu englesko-hrvatsku analizu, *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 31, 107–151.
- Katičić, R. (1991) *Sintaksa hrvatskog književnog jezika: nacrt za gramatiku*, Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Globus.
- Kučanda, D. (1992) Funkcionalni pristup analizi pasiva u hrvatskom, *Suvremena lingvistika*, 34/2: 175–184.
- Lipanović, D., Ujdur, R. (2008) Zaključci Vijeća za normu hrvatskoga standardnoga jezika, *Vjesnik Društva profesora hrvatskoga jezika* 2, 3–5.
- Mihaljević, M. (2003) *Kako se na hrvatskome kaže www*, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb.
- Nacionalna zaklada (2010) Natječaj *Izgradnja hrvatskog strukovnog nazivlja*, www2.nzz.hr/doc/natjecaji/izgradnja_nazivlja_natjecaj.pdf, dokument preuzet 15. 9. 2010.
- Opačić, N. (2007a) Prodor engleskih riječi u hrvatski jezik, *Jezik*, 54, 22–27.
- Opačić, N. (2007b) Odakle stižu ozbiljnije prijetnje hrvatskom jeziku: izvana ili iznutra? *Lahor* 4, 279–291.
- Raos, N. (2006) O potrebi razlikovanja hrvatskoga i engleskog jezika, *Arh Hig Rada Toksikol*, 57, 405–412.
- Turk, M., Opašić, M. (2008) Linguistic borrowing and purism in the Croatian language, *Suvremena lingvistika*, 65, 73–88.
- Vrcić-Mataija, S., Grahovac-Pražić, V. (2006) Skrb za jezik na javnim gradskim prostrima, *Jezik*, 53, 177–187.

English Words in the Language of Croatian Media

English is lingua franca of today's society. The consequences of that fact are twofold. On one hand languages such as Croatian tend to restrict huge numbers of anglicisms and plain English words that are taken into Croatian, whilst on the other hand the media promotes English words daily. This paper analyses sixty Croatian texts taken from the internet to see if dif-

ferent sources influence the choice of English words. One group of texts, which discusses the divorce between Paul McCartney and Heather Mills, are based on English sources, hence are often direct translations. The other group of texts, originally written in Croatian, discusses the divorce between Josip Radeljak and Vlatka Pokos, Croatian ex-couple who could be described as celebrities. The analysis shows that the first group of texts is influenced by English sources on syntax (such as usage of passive, personal pronouns, gerunds) and semantics (such as literal translations of idioms, false friends). They have somewhat more non-adapted English words than the second group of texts. Non-adapted English words in the first group were mostly connected to British culture and music, while the second group of texts used non-adapted English words either with negative connotation or due to trendiness.

Key words: English words, language of the media, language borrowing, translation

Ključne riječi: engleske riječi, jezik medija, jezično posuđivanje, prevođenje